

LECTIO DIVINA

SEGÉDANYAG

a szentmise evangéliumi szakaszához

Mt 18,21-35

Évközi 24. vasárnap („A” év)

*Nem mondom, hogy hétszer bocsáss meg,
hanem hetvenszer hétszer*

PÉCSI EGYHÁZMEGYE

„REMÉNYT ÉS JÖVŐT ADOK NEKTEK”
(JEREMIAS 29.11)

+ EVANGÉLIUM Szent Máté könyvéből

Nem mondom, hogy hétszer bocsáss meg, hanem hetvenszer hétszer

Abban az időben:

Péter odament Jézushoz, és megkérdezte: „Uram, ha testvérem vétkezik ellenem, hányszor kell megbocsátanom neki? Talán hétszer?” Jézus így felelt: „Nem mondom, hogy hétszer, hanem hetvenszer hétszer!

A mennyek országa olyan, mint amikor egy király el akart számolni szolgálóival. Amikor elkezdte, odahozták egyik adósát, aki tízezer talentummal tartozott. Mivel nem volt miből megfizetnie, az úr megparancsolta, hogy adják el őt, a feleségét, a gyermekeit, és mindenét, amije csak van, és így törlessze adósságát. De a szolga leborult előtte és úgy kérlelte: Légy türelmes irántam, mindent megfizetek! Az úr szíve megesett a szolgán: szabadon bocsátotta őt, sőt még az adósságát is elengedte.

A szolga kiment, és találkozott egyik szolgatársával, aki neki száz dénárral tartozott. Elkapta és fojtogatni kezdte: »Add meg, amivel tartozol!« Szolgatársa térdre hullott előtte és kérlelte: Légy türelmes irántam, mindent megfizetek!« De ő nem engedett, hanem ment és börtönbe vetette, míg meg nem fizeti tartozását.

Szolgatársai látták a történeteket. Elmentek és elbeszéltek uruknak. Az úr akkor magához hívatta őt, és így szólt hozzá: »Te gonosz szolga! Amikor kérleltél, én minden tartozásodat elengedtem neked. Nem kellett volna neked is megkönyörülnöd szolgatársadon, mint ahogy én megkönyörültem rajtad?« És az úr nagy haraggal átadta őt az öröknek, míg meg nem fizet mindent, amivel tartozik.

Az én mennyei Atyám is így tesz veletek, ha tiszta szívből meg nem bocsát mindegyiktek a testvéreitek.”

1. LECTIO – OLVASÁS

1.1. GÖRÖG SZÖVEG SZÓ SZERINTI FORDÍTÁSA

²¹ Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν Κύριε, ποσάκις ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις;

Akkor odamenve Péter mondta neki: „Uram, ha vétkezni fog ellenem a testvérem, hányszor fogok megbocsátani neki (kell megbocsátanom)? El egészen addig, hogy még hétszer is?”

²² λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις ἀλλὰ ἕως ἐβδομηκοντάκις ἐπτά.

Mondja neki Jézus: „Nem, mondom neked, hogy el egészen addig, hogy még hétszer is, hanem (egészen addig, hogy) még hetvenszer hétszer is.

²³ Διὰ τοῦτο ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὃς ἠθέλησεν συναῖραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

Ezért a mennyek országa hasonlít egy király emberhez, aki el akart számolni rabszolgáival.

²⁴ ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.

Amikor pedig elkezdte a számadást, elővezettetett egy neki tízezer talentummal adós (rabszolga).

²⁵ μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριοςπραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀποδοθῆναι.

Ő pedig (mivel) nem tudta a tartozást megadni, az úr megparancsolta, hogy adják el őt és a feleségét és a gyermekeit és mindenét, amije van, és adassék meg (tartozása).

²⁶ πεσὼν οὖν ὁ δούλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων· Μακροθύμησον ἐπ’ ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.

A rabszolga tehát földre borulva hódolt neki mondva: „Legyél nagyon türelmes irántam, és minden(tartozás)t meg fogok adni neked!”

²⁷ σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφήκεν αὐτῷ.

Annak a rabszolgának az ura pedig zsigereiben megrendülve, szabadon bocsátotta őt, és elengedte neki a tartozást.

²⁸ ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτόν ἔπνιγεν λέγων· Ἀπόδος εἷ τι ὀφείλεις.

Kimenve pedig az a rabszolga rátalált rabszolgatársai közül egyre, aki neki száz dénárral tartozott, és megragadva őt fojtogatta mondva: „Add meg, amivel tartozol.”

²⁹ πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· Μακροθύμησον ἐπ’ ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι.

A rabszolgatársa tehát földre vetve magát kérlelte őt mondva: „Légy nagyon türelmes irántam, és meg fogom adni neked (a tartozást)!”

³⁰ ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἕως οὗ ἀποδοῖ τὸ ὀφειλόμενον.

Az pedig nem akarta, hanem elmenve börtönbe vetette őt, amíg meg nem adja a tartozást.

³¹ ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα.

Látva tehát a rabszolgatársai a történeteket, nagyon elszomorodtak, és elmenve felfedték az uruknak mindazt, ami történt.

³² τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκᾳ σοι, ἐπεὶ παρεκάλεισάς με·

Akkor az ura magához hívva őt, mondja neki: „Gonosz rabszolga, azt a tartozásodat mind elengedtem neked, mert kértél engem:

³³ οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς ἐγὼ σὲ ἤλεησα;

Nem kellett volna, hogy te is megkönyörülj rabszolgatársadon, ahogy én is megkönyörültem rajtad?”

³⁴ καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς ἕως οὗ ἀποδοῖ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον.

És haragra lobbánva az ura átadta őt a kínvállatóknak, amíg meg nem adja mindazt, amivel tartozik.

³⁵ Οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν ἐὰν μὴ ἀφήτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

Így fog tenni veletek is a mennyei Atyám, ha mindegyikőtök meg nem bocsát szívéből a testvérének.

1.2. NOVA VULGATA ÉS MAGYAR FORDÍTÁSOK

NOVA VULGATA

Szent István Társulat fordítása

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat fordítása

Békés-Dalos Újszövetségi Szentírás

Károli Gáspár revideált fordítása

Simon Tamás László O.S.B. Újszövetség-fordítása

²¹ TUNC ACCEDENS PETRUS DIXIT EI: “DOMINE, QUOTIENS PECCABIT IN ME FRATER MEUS, ET DIMITTAM EI? USQUE SEPTIES?”.

²¹ Akkor odalépett hozzá Péter és megkérdezte: „Uram, ha vét ellenem testvérem, hányszor kell neki megbocsátanom? Talán hétszer?”

²¹ Akkor Péter odament hozzá és azt mondta neki: »Uram! Hányszor vétkezhet ellenem a testvérem, hányszor kell megbocsátanom neki? Talán hétszer?«

²¹ Akkor hozzálépett Péter és megkérdezte: „Uram, ha vét ellenem testvérem, hányszor kell megbocsátanom? Talán hétszer?”

²¹ Ekkor hozzámenvén Péter, monda: Uram, hányszor lehet az én atyámfiának ellenem vétkezni, és néki megbocsátanom? még hétszer is?

²¹ Akkor odament hozzá Péter, és ezt mondta neki: – Uram, hányszor vétkezhet ellenem testvérem úgy, hogy én megbocsássak neki? Hétszer?

²² DICIT ILLI IESUS: “NON DICO TIBI USQUE SEPTIES SED USQUE SEPTUAGIES SEPTIES.

²² „Mondom neked – felelte Jézus –, nem hétszer, hanem hetvenhétszer.

²² Jézus azt felelte neki: »Nem azt mondom, hogy hétszer, hanem hogy hetvenszer hétszer.

²² Jézus így felelt: „Nem mondom: hétszer, hanem hetvenhétszer.”

²² Monda néki Jézus: Nem mondom neked, hogy még hétszer is, hanem még hetvenhétszer is.

²² Jézus ezt mondta neki: – Nem hétszer, mondom neked, hanem hetvenszer hétszer!

²³ IDEO ASSIMILATUM EST REGNUM CAELORUM HOMINI REGI, QUI VOLUIT RATIONEM PONERE CUM SERVIS SUIS.

²³ A mennyek országa hasonlít a királyhoz, aki el akarta számoltatni szolgálait.

²³ Ezért hasonlít a mennyek országa egy királyhoz, aki el akart számolni szolgálival.

²³ „Hasonlít ugyanis a mennyek országa egy királyemberhez, aki számot akart vetni szolgálival.

²³ Annakokáért hasonlatos a mennyeknek országa a királyhoz, a ki számot akar vala vetni az ő szolgálival.

²³ Hasonló ugyanis a mennyek országa egy királyhoz, aki számadást akart tartani szolgálival.

²⁴ ET CUM COEPISSET RATIONEM PONERE, OBLATUS EST EI UNUS, QUI DEBEBAT DECEM MILIA TALENTA.

²⁴ Amikor elkezdte a számadást, eléje állítottak egyet, aki tízezer talentummal tartozott neki.

²⁴ Amikor elkezdte az elszámolást, odavitték hozzá az egyiket, aki tízezer talentummal tartozott.

²⁴ *Mikor elkezdte a számvetést, eléje állítottak egyet, aki tízezer talentummal tartozott.*

²⁴ *Mikor pedig számot kezdte vetni, hozának eléje egyet, a ki tízezer tálentommal vala adós.*

²⁴ Amikor hozzákezdett, eléje vittek egy szolgát, aki tízezer talentummal volt adója.

²⁵ CUM AUTEM NON HABERET, UNDE REDDERET, IUSSIT EUM DOMINUS VENUMDARI ET UXOREM ET FILIOS ET OMNIA, QUAE HABEBAT, ET REDDI.

²⁵ Mivel nem volt miből megfizetnie, megparancsolta, hogy adják el feleségétül, gyerekeitül, minden vagyonával együtt, s úgy fizessen.

²⁵ Mivel nem volt miből megadnia, az úr megparancsolta, hogy adják el őt, a feleségét, a gyerekeit, és mindenét, amiye csak van, és úgy fizessen.

²⁵ *Mivel nem volt miből visszafizetnie, az úr megparancsolta, hogy adják el őt feleségétül, gyermekeitül, vagyonostul, és úgy fizessen.*

²⁵ *Nem tudván pedig fizetni, parancsolá annak ura, hogy adják el azt, és a feleségét és gyermekeit, és mindenét, a mije vala, és fizessenek.*

²⁵ Mivel nem volt miből fizetnie, az úr megparancsolta, hogy adóssága törlesztésére adják el őt, a feleségét, a gyermekeit és mindenét, amiye van.

²⁶ PROCIDENS IGITUR SERVUS ILLE ADORABAT EUM DICENS: “PATIENTIAM HABE IN ME, ET OMNIA REDDAM TIBI”.

²⁶ A szolga leborult előtte, és úgy kérte: Légy türelemmel irántam, s mindent megfizetek neked!

²⁶ A szolga erre a földig hajolt, és leborulva kérte: ‘Légy türelemmel irántam, és mindent megadok neked.’

²⁶ *De a szolga leborulva kérlelte: légy türelemmel irántam, mindent vissza fogok fizetni.*

²⁶ *Leborulván azért a szolga előtte, könyörög vala néki, mondván: Uram, légy türelemmel hozzám, és mindent megfizetek néked.*

²⁶ A szolga erre leborult előtte, és így esedezett: „Légy türelemmel irántam, és mindent visszafizetek neked.”

²⁷ MISERTUS AUTEM DOMINUS SERVI ILLIUS DIMISIT EUM ET DEBITUM DIMISIT EI.

²⁷ Az úr megkönyörült a szolgán, szabadon engedte, s adósságát is elengedte.

²⁷ Megesett a szíve az úrnak a szolgán, elbocsátotta hát őt, és még az adósságot is elengedte neki.

²⁷ *Az úr megkönyörült a szolgán, elbocsátotta s tartozását is elengedte.*

²⁷ *Az úr pedig megszánta azt a szolgát, elbocsátá őt, és az adósságot is elengedé néki.*

²⁷ Az úr pedig megszánta a szolgát. Elbocsátotta, és elengedte az adósságát.

²⁸ EGRESSUS AUTEM SERVUS ILLE INVENIT UNUM DE CONSERVIS SUIS, QUI DEBEBAT EI CENTUM DENARIOS, ET TENENS SUFFOCABAT EUM DICENS: “REDDE, QUOD DEBES!”.

²⁸ Amikor kiment, a szolga találkozott egy másik szolgálával, aki száz dénárral tartozott neki. Megragadta, elkezdte fojtogatni és követelte: Add meg, amivel tartozol!

²⁸ Ez a szolga azonban, mihelyt kiment, találkozott egyik szolgatársával, aki tartozott neki száz dénárral. Megragadta őt, fojtogatta és követelte: ‘Add meg, amivel tartozol.’

²⁸ *Amint a szolga kiment, találkozott egyik szolgatársával, aki száz dénárral tartozott neki. Megragadta, fojtogatni kezdte és követelte: add meg, amivel tartozol.*

²⁸ *Kimenvén pedig az a szolga, találkozik egygyel az ő szolgatársai közül, a ki száz dénárral vala néki adós; és megragadván azt, fojtogatja vala, mondván: Fizesd meg nékem, a mivel tartozol.*

²⁸ Amikor azonban ez a szolga kiment, összetalálkozott egyik szolgatársával, aki száz dénárral tartozott neki. Megragadta és fojtogatni kezdte, s ezt mondta neki: „Fizesd meg, amivel tartozol!”

²⁹ PROCIDENS IGITUR CONSERVUS EIUS ROGABAT EUM DICENS: “PATIENTIAM HABE IN ME, ET REDDAM TIBI”.

²⁹ A másik szolga leborulva kérte: Légy türelemmel irántam, s mindent visszafizetek neked!

²⁹ A szolgatársa a földig hajolt, és kérlelte: ‘Légy türelemmel irántam, és megadom neked.’

²⁹ *Szolgatársa leborulva kérlelte: légy türelemmel irántam, mindent vissza fogok fizetni.*

²⁹ *Leborulván azért az ő szolgatársa az ő lábai elé, könyörög vala néki, mondván: Légy türelemmel hozzám, és mindent megfizetek néked.*

²⁹ Szolgatársa ekkor leborult előtte, és így kérlelte: „Légy türelemmel irántam, és mindent visszafizetek neked.”

³⁰ ILLE AUTEM NOLUIT, SED ABIIT ET MISIT EUM IN CARCEREM, DONEC REDDERET DEBITUM.

³⁰ De ő nem engedett, hanem fogta, börtönbe vetette, míg meg nem fizette tartozását.

³⁰ Az azonban nem engedett, hanem elvitte és börtönbe vetette őt, amíg megadja a tartozását.

³⁰ *De ő nem engedett, hanem fogta, tömlöcbe vetette, amíg meg nem fizeti tartozását.*

³⁰ *De ő nem akará; hanem elmenvén, börtönbe veté őt, mígnem megfizeti, a mivel tartozik.*

³⁰ De az nem engedett, hanem elment, és börtönbe vettette, amíg meg nem fizeti tartozását.

³¹ VIDENTES AUTEM CONSERVI EIUS, QUAE FIEBANT, CONTRISTATI SUNT VALDE ET VENERUNT ET NARRAVERUNT DOMINO SUO OMNIA, QUAE FACTA ERANT.

³¹ Amikor a többi szolga látta a történeteket, igen elszomorodott. Elmentek és jelentették uruknak mind, ami történt.

³¹ Amikor a szolga társai látták a történeteket, nagyon elszomorodtak. Elmentek és elbeszéltek uruknak mindent, ami történt.

³¹ *Szolgatársai a történetek láttára igen elszomorodtak s menten elmondták uruknak mindazt, ami történt.*

³¹ *Látván pedig az ő szolgatársai, a mik történetek vala, felettébb megszorodának; és elmenvén, mindent megjelentének az ő uroknak, a mik történetek vala.*

³¹ Amikor szolgatársai látták, hogy mi történt, nagyon elszomorodtak. Elmentek, és jelentették uruknak mindazt, ami történt.

³² TUNC VOCAVIT ILLUM DOMINUS SUUS ET AIT ILLI: “SERVE NEQUAM, OMNE DEBITUM ILLUD DIMISI TIBI, QUONIAM ROGASTI ME;

³² Az úr maga elé hívatta, és így szólt hozzá: Te gonosz szolga! Kérésedre minden adósságodat elengedtem.

³² Akkor az úr magához hívta őt és azt mondta neki: “Te gonosz szolga! Én az egész tartozást elengedtem neked, mert kértél engem.

³² *Az úr maga elé idézte őt és így szólt hozzá: te gonosz szolga! Kérésedre elengedtem minden tartozásodat.*

³² *Akkor előhivatván őt az ő ura, monda néki: Gonosz szolga, minden adósságodat elengedtem néked, mivelhogy könyörögtél nékem:*

³² Akkor ura magához hívatta, és így szólt hozzá: „Gonosz szolga, minden tartozásodat elengedtem, mivel könyörögtél nekem.

³³ NON OPORTUIT ET TE MISERERI CONSERVI TUI, SICUT ET EGO TUI MISERTUS SUM?”.

³³ Nem kellett volna néked is megkönyörülnöd szolgatársadon, ahogy én megkönyörültem rajtad?

–

³³ Nem kellett volna neked is megkönyörülnöd szolgatársadon, ahogy én is megkönyörültem rajtad?’

³³ *Nem kellett volna neked is megszánnod szolgatársadat, mint ahogy én megszántalak téged?*

³³ *Nem kellett volna-é néked is könyörülnöd a te szolgatársadon, a miképen én is könyörültem te rajtad?*

³³ Nem kellett volna neked is megkönyörülnöd szolgatársadon, ahogy én is megkönyörültem rajtad?”

³⁴ ET IRATUS DOMINUS EIUS TRADIDIT EUM TORTORIBUS, QUOADUSQUE REDDERET UNIVERSUM DEBITUM.

³⁴ Ezzel az úr haragjában átadta a poroszlóknak, míg meg nem fizette mind, amivel tartozott.

³⁴ És az úr haragjában átadta őt a kínzóknak, amíg csak meg nem adja egész tartozását.

³⁴ *Erre haragjában átadta őt a poroszlóknak, amíg meg nem fizeti minden tartozását.*

³⁴ *És megharagudván az ő ura, átadta őt a hóhérok kezébe, míg nem megfizeti mind, a mivel tartozik.*

³⁴ Ekkor ura haragra lobbant, és átadta őt a börtönőröknek, amíg vissza nem fizeti az egész tartozást.

³⁵ SIC ET PATER MEUS CAELESTIS FACIET VOBIS, SI NON REMISERITIS UNUSQUISQUE FRATRI SUO DE CORDIBUS VESTRIS”.

³⁵ Így tesz mennyei Atyátok is veletek, ha mindegyiktek meg nem bocsát szívből felebarátjának.”

³⁵ Így tesz majd mennyei Atyám is veletek, ha mindegyiktek szívből meg nem bocsát a testvérének.«

³⁵ *Így tesz mennyei Atyám is veletek, ha mindegyiktek szívből meg nem bocsát felebarátjának.”*

³⁵ *Ekképen cselekszik az én mennyei Atyám is veletek, ha szívetekből meg nem bocsátjátok, kiki az ő atyjafiának, az ő vétkeiket.*

³⁵ Így tesz majd mennyei Atyám is veletek, ha szívből meg nem bocsátotok egymásnak.

¹⁷ QUOD SI NOLUERIT AUDIRE EOS, DIC ECCLESIAE; SI AUTEM ET ECCLESIAM NOLUERIT AUDIRE, SIT TIBI SICUT ETHNICUS ET PUBLICANUS.

¹⁷ Ha ezekre sem hallgat, jelentsd az egyháznak. Ha az egyházra sem hallgat, vedd úgy, mintha pogány volna vagy vámos.

¹⁷ Ha rájuk sem akar hallgatni, mondd meg az egyháznak. Ha pedig az egyházra sem akar hallgatni, legyen számodra olyan, mint a pogány és a vámszedő.

¹⁷ *Ha azokra sem hallgat, mondd meg az egyháznak. Ha pedig a közösségre sem hallgat, vedd úgy, mintha pogány volna vagy vámos.*

¹⁷ *Ha azokra nem hallgat, mondd meg a gyülekezetnek; ha a gyülekezetre sem hallgat, legyen előtted olyan, mint a pogány és a vámszedő.*

¹⁷ Ha nem hallgat rájuk, mondd meg a gyülekezetnek! Ha a gyülekezetre sem hallgat, tekintsd olyannak, mint a pogányt vagy a vámszedőt!

¹⁸ AMEN DICO VOBIS: QUAECUMQUE ALLIGAVERITIS SUPER TERRAM, ERUNT LIGATA IN CAELO; ET, QUAECUMQUE SOLVERITIS SUPER TERRAM, ERUNT SOLUTA IN CAELO.

¹⁸ Bizony mondom nektek: amit megkötök a földön, a mennyben is meg lesz kötve, s amit feloldotok a földön, a mennyben is fel lesz oldva.

¹⁸ Bizony, mondom nektek: mindaz, amit megkötök a földön, meg lesz kötve a mennyben is, és amit föloldotok a földön, föl lesz oldva a mennyben is.

¹⁸ *Bizony mondom nektek: amit megkötök a földön, megkötött lesz a mennyben is, és amit föloldotok a földön, a mennyben is föloldott lesz.*

¹⁸ *Bizony mondom néktek: A mit megkötök a földön, a mennyben is kötve léssen; és a mit megoldotok a földön, a mennyben is oldva léssen.*

¹⁸ Bizony, mondom nektek, amit megkötök a földön, kötve lesz a mennyben is, és amit feloldotok a földön, oldva lesz a mennyben is.

¹⁹ ITERUM DICO VOBIS: SI DUO EX VOBIS CONSENSERINT SUPER TERRAM DE OMNI RE, QUAMCUMQUE PETIERINT, FIET ILLIS A PATRE MEO, QUI IN CAELIS EST.

¹⁹ Azt is mondom nektek: Ha ketten közületek valamiben egyetértenek a földön, és úgy kérik, megkapják mennyei Atyámtól.

¹⁹ És bizony, mondom nektek: ha a földön ketten egyetértésben kérnek valamit, bármi legyen is az, megkapják Atyámtól, aki a mennyben van.

¹⁹ *Azt is mondom nektek: Ha ketten közületek egyetértve kérnek valamit a földön, meg fogják kapni mennyei Atyámtól.*

¹⁹ *Ismét, mondom néktek, hogy ha ketten közületek egy akaraton lesznek a földön minden dolog felől, a mit csak kérnek, megadja nékik az én mennyei Atyám.*

¹⁹ Bizony, mondom nektek azt is, ha közületek a földön ketten egyetértenek mindabban, amit kérnek, mennyei Atyám mind megadja azt nekik.

²⁰ UBI ENIM SUNT DUO VEL TRES CONGREGATI IN NOMINE MEO, IBI SUM IN MEDIO EORUM”.

²⁰ Ahol ugyanis ketten vagy hárman összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük.”

²⁰ Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.«

²⁰ Ahol ugyanis ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.”

²⁰ Mert a hol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.

²⁰ Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.

1.3. BEHATÁROLÁS

A szakasz a Máté-evangélium 18. fejezetén belül található: Jézus egyházi beszédének záró része (Mt 18,21-35), amelyben Péter kérdésére (Mt 18,21) Jézus a szívtelen szolgáról szóló példázattal válaszol (Mt 18,22-35).

1.4. SZÓ SZERINTI ÜZENET

Az evangélista hangsúlyozza, hogy az Egyház belső életében, a testvéri közösségben nagyon fontos a megbocsátás, az irgalom gyakorlása. Három mozzanatot emel ki ennek kapcsán: 1. A hetvenszer hetes szám a teljességet jelképezi, vagyis a megbocsátásnak nincsenek határai: mindig meg kell bocsátani. 2. Azért kell irgalmasnak lenni, mert az Úr maga is irgalmas, illetve mert ezt kéri a követőitől. 3. A megbocsátásban erősödik a testvéri kötelék a közösségen belül: megbocsátok, mert Jézusban testvérek vagyunk, s mivel megbocsátottam, még inkább testvérek leszünk.

1.5. KULCSSZAVAK RÖVID ELEMZÉSE

ἀφιήμι (áfiémi): elenged, megbocsát (Mt 18,21.27.32.35)

A kifejezés gyakran a bűnök, az adósságok elengedését jelenti: elsősorban Isten, Jézus az, aki megbocsát, de az Úr ezt kéri a követőitől is (Mt 6,12.14-15; 9,2.5-6; 12,31-32; 18,21.27.32.35). Ugyanez a szó vonatkozik valaminek, valakinek az otthagására is (pl. Mt 4,11; 20,22; 22,22). A megbocsátás ennek fényében azt jelenti, hogy a másik ember helytelen tettét hagyom el, „hagyom ott valahol” s nem az embert. A bűn(é)től veszek távolságot s nem az embertől.

Μακροθυμῆσον ἐπ’ ἐμοί (makrothümészon ep emoj): legyél nagyon türelmes irántam! (Mt 18,26.29)

A szókapcsolat csak itt található meg a Máté-evangéliumban: az első esetben az adós rabszolga fordul így az urához, a második alkalommal viszont a másik adós szolga a rabszolgatársához (Mt 18,26.29). Míg az Úr ennek megfelelően cselekszik (Mt 18,27),

addig a gonosz szolga nem (Mt 18,30). Az ellentétpár azt nyomatékosítja, hogy Isten mindig nagylelkű és türelmes, hiszen ez a szeretet jellemzője (1Kor 13,4), amit az embernek is egyre inkább követnie kell.

σπλαγχνίζομαι (*szplánkhnidzomáj*): zsigereiben, beleiben megrendülni (Mt 18,27)

A zsigerekben, a belekben érzett fájdalom, megindultság képe jelenik meg ebben a szóban, amivel az evangélista érzékelteti a fáradt, pásztor nélküli, éhes tömeget, illetve a jerikói vakokat meglátó Jézus érzését (Mt 9,36; 14,14; 15,32; 20,34). Továbbá ezzel a kifejezéssel írja le ebben a példabeszédben a rabszolgáján megkönyörülő úr cselekedetének belső indítékát is (Mt 18,27). A szó tehát mindig Jézusra, illetve a mennyei Atyára vonatkozik, akinek az irgalmasságát a legbensőben való megrendültség, megindultság képével festi meg az evangélista.

ἐλεέω (*eleeo*): irgalmasságot gyakorol, irgalmat nyer, megkönyörül valakin, részvételt van valaki iránt (Mt 18,33)

A kifejezés Máténál többször Jézusra irányul, akihez mint Dávid fiához, mint Úrhoz irgalomért és részvétért kiáltanak: a két vak, a kánaáni asszony, egy beteg fiú édesapja, illetve a jerikói vakok (Mt 9,27; 15,22; 17,15; 20,30-31). Ebben a példabeszédben pedig az Úr a saját tettét értelmezi ezzel az igével, és ezt kéri számon a gonosz szolgától is (Mt 18,33). Továbbá Jézus a hegyi beszédben boldognak nevezi mindazokat, akik irgalmasok, mert Isten nekik is irgalmazni fog (Mt 5,7). Vagyis Jézus megnyilvánulásait az irgalom jellemzi, aki ezt kéri követőitől is.

καρδία (*kárdiá*): szív (Mt 18,35)

A szív a Bibliában elsősorban nem az érzések, hanem a döntések születésének a színtere. Ahol az ember meghozza a döntését, elköteleződését valamilyen tett, illetve valaki mellett (Mt 5,28; 6,21; 9,4; 12,34; 13,15; 15,8.18-19; 24,48). A szív továbbá kifejezi a teljes odaadottságot, szeretetet is, amit Isten az embertől kér (Mt 22,37). A szívből való megbocsátás tehát azt jelenti, hogy a döntéseinket és az abból fakadó cselekedeteinket a megbocsátás szerint kell rendezni (Mt 18,35), amit a Mester Szívétől tanulhat meg a tanítvány (Mt 11,29). Ennek gyümölcse a megtisztult szív, vagyis amikor az emberi döntés és tett egységben és összhangban áll Isten akaratával, aminek jutalma, az a boldogság, hogy az ember megláthatja Istent (Mt 5,8).

1.6. KONTEXTUÁLIS – KÁNONI PÁRHUZAMOK

Párhuzamok Máté evangéliumán belül

Mt 5,7 Boldogok az irgalmasok, mert majd nekik is irgalmaznak.

Mt 5,25-26 Ellenfeleddel szemben légy békülékeny idejében, amikor még az úton vagy vele, nehogy átadjon ellenfeled a bírónak, a bíró pedig a poroszlónak, és börtönbe kerülj. Bizony mondom neked, nem szabadulsz ki, amíg az utolsó fillért is meg nem fizeted.

Mt 6,12 s bocsásd meg a vétkeinket, amint mi is megbocsátottunk az ellenünk vétkezőknek.

Mt 6,14-15 Ha megbocsátjátok az embereknek, amit vétettek ellenetek, mennyei Atyátok is megbocsát nektek. De ha nem bocsátok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket.

Mt 7,2 Amilyen ítélettel ti ítéltetek, olyannal fognak majd fölöttetek is ítélni. Amilyen mértékkel mérték, olyannal fognak majd nektek is visszamérni.

Mt 8,29 Így kiabáltak: „Mi közünk hozzád, Isten Fia? Azért jöttél ide, hogy idő előtt gyötörj minket?”

Mt 22,2a A mennyek országa hasonlít a királyhoz

Mt 22,7 A király ennek hallatára haragra lobbant. Elküldte csapatait, a gyilkosokat felkoncoltatta, városaikat pedig fölégette.

Mt 24,49-50 ezért ütni-verní kezdi a többi szolgát, és együtt eszik-iszik a részegekkel; ura egy olyan napon jön meg, amikor nem várja, és olyan órában, amikor nem is sejti.

Mt 25,19 Hosszú idő elteltével megjött a szolgák ura, és számadást tartott.

Szinoptikus és jánosi párhuzamok

Mk 11,25 Ám amikor imádkozni készültök, bocsássatok meg, ha nehezteltek valakire, hogy mennyei Atyátok is megbocsássa bűneiteket.

Lk 7,42 Nem volt miből fizetniük, hát elengedte mind a kettőnek. Melyikük szereti most jobban?

Lk 12,58-59 Amikor ellenfeleddel a bíróságra tartasz, útközben igyekezzél tőle megszabadulni, nehogy a bíró elé hurcoljon, és a bíró átadja a poroszlónak, a poroszló meg börtönbe vessen. Mondom neked, nem szabadulsz ki, míg az utolsó fillért is meg nem fizeted.

Lk 17,4 Ha hétszer vétkezik is naponta ellened, és hétszer fordul hozzád azzal, hogy »bánom«, bocsáss meg neki.

Lk 23,34 Jézus pedig mondta: „Atyám, bocsáss meg nekik, hisz nem tudják, mit tesznek.”

Jn 4,24 Az Isten lélek, ezért akik imádják, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk.

Kánoni elemzés (párhuzamok a Szentírás más könyveiben)

Ter 4,24 Ha Kaint hétszer bosszulják meg, Lámechet hetvenhétszer.

Róm 13,7 Adjatok meg mindenkinek, ami jár neki: akinek adó, annak az adót, akinek vám, annak a vámot, akinek hódolat, annak a hódolatot, akinek tisztelet, annak a tiszteletet.

Ef 4,32 Inkább legyetek egymás iránt jóindulatúak, könyörületesek, és bocsássatok meg egymásnak, amint Isten is megbocsátott nektek Krisztusban.

Kol 3,13 Viseljétek el egymást, és bocsássatok meg egymásnak, ha valakinek panasza van a másik ellen. Ahogy az Úr megbocsátott nektek, ti is bocsássatok meg egymásnak.

1Jn 4,11 Szeretteim, ha Isten így szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást.

2. MEDITATIO – ELMÉLKEDÉS

2.1. PATRISZTIKUS NÉZŐPONT

Aranyszájú Szent János: Ez a példabeszéd két dolgot állít szemünk elé: megbánni bűneinket, és megvetni őket, valamint megbocsátani az ellenünk vétkezőknek. Az ítélethozatal könnyebbé teszi a megbocsátást. Hogyan? Ha beismerem saját bűneimet (ítélkezem magam fölött), akkor könnyebb lesz megbocsátanom másnak, mert tudom, hogy nekem is szükségem van irgalomra. Nem csupán kimondani kell a megbocsátás szavait, hanem szívből meg is bocsátani. Milyen előnyt jelent, ha megbocsátasz? Isten is megbocsát neked, elengedi bűnödöt. A türelem és az irgalmasság erényére teszel szert. Így nyugodtan élhatsz. Miért? Mert aki nem táplál haragot, az nem lesz szomorú és levert, hiszen mindezeknek a harag a forrásuk. Ha másokat gyűlölünk, magunkat büntetjük, viszont, ha szeretünk, az számunkra áldásnak forrása. Vétett ellened testvéred? Bocsáss meg neki! Hiszen aki testvére ellen vét, Isten ellen vét. Ezért nem te követtél el bűnt Istennel szemben. Sőt, te magad dicsőséget szerzel ellenséged gyűlöletével szemben türelmeddel. Tekints Krisztusra! Amikor keresztre feszítették, nem magát sajnálta, nem sajnó sebei miatt panaszkodott, hanem hóhéraiért sírt és imádkozott értük. Ha így cselekszel, akkor ellenfeledet kiütöd nyergéből, hiszen arra számít, hogy haraggal válaszolsz. Hasonlóképpen ír Szent Pál apostol: „Sőt, ha ellenséged éhezik, adj neki enni, ha szomjazik, adj neki inni. Ha ezt teszed, izzó parazsat raksz a fejére. Ne engedd, hogy legyőzzön a rossz, inkább te győzd le a rosszat jóval.” (Róm 12, 20 – 21)

2.2. TANÍTÓHIVATALI NÉZŐPONT

2.2.1. KATOLIKUS EGYHÁZ KATEKIZMUSA

218. Történelme folyamán Izrael fölfedezhette, hogy Istennek ahhoz, hogy önmagát kinyilatkoztassa és Izraelt az összes nép közül kiválassza, hogy az övé legyen, egyetlen motívuma volt: az Ő ingyenes szeretete. Izrael a prófétái által megértette, hogy Isten ugyancsak szeretetből megmenti, s hűtlenségét és bűneit szüntelenül megbocsátja.

219. Isten szeretete Izrael iránt hasonlít az atya fia iránti szeretetéhez. Isten szeretete erősebb, mint az anya gyermekei iránti szeretete. Isten jobban szereti népét, mint a vőlegény a menyasszonyát; ez a szeretet le fogja győzni a leggonoszabb hűtlenségeket is; el fog menni a legdrágább ajándékig: "Isten úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte" (Jn 3,16).

220. Isten szeretete "örök" (Iz 54,8). "Mert a hegyek is megindulhatnak, és megrendülhetnek a halmok, de az én irgalmasságom nem távozik el tőled" (Iz 54,10). "Örök szeretettel szerettelek téged, ezért vontalak magamhoz irgalmasságban" (Jer 31,3).

221. Szent János még tovább megy, és azt mondja: "Isten a szeretet" (1Jn 4,8.16). Maga

Isten léte a Szeretet. Amikor az idők teljességében elküldi egyszülött Fiát és a Szeretet Lelkét, Isten kinyilatkoztatja a maga legbensőbb titkát: Ő maga örök szeretetközlés – Atya, Fiú és Szentlélek –, és arra rendelt bennünket, hogy ennek legyünk részesei.

294. Isten dicsősége az, hogy jóságának e megnyilvánulása és közlése, melyek miatt a világ teremtett, megvalósulnak. "Szeretetből eleve arra rendelt bennünket, hogy Jézus Krisztus által gyermekei legyünk, akaratának tetszése szerint; kegyelme dicsőségének dicséretére" (Ef 1,5–6). "Isten dicsősége ugyanis az élő ember, az ember élete pedig Isten látása. Ha ugyanis már Istennek a teremtés által történt kinyilatkoztatása életet ajándékoz minden lénynek, akik a földön élnek, sokkal inkább ad életet az Atya Ige által történő kinyilatkoztatása azoknak, akik Istent látják." A teremtés végső célja az, hogy Isten, "aki mindenek Alkotója, végül »minden legyen mindenben« (1Kor 15,28) azáltal, hogy egyszerre gondoskodik a maga dicsőségéről és a mi boldogságunkról".

2838. Ez a kérés csodálkozást vált ki. Ha a mondatnak csak az első feléről volna szó – "bocsásd meg a mi vétkeinket" – az Úr imádságának első három kérésében bennfoglaltan benne lehetne, mert Krisztus áldozata a "bűnök bocsánatára" van. A mondat második fele szerint azonban kérésünk csak akkor nyer meghallgatást, ha előbb megfelelünk egy követelménynek. Kérésünk a jövőre irányul, válaszunknak meg kell előznie; egy szó köti össze a kettőt: "miképpen".

2839. Merész bizalommal kezdtünk imádkozni a mi Atyánkhoz. Kérve Tőle, hogy szenteltessék meg az Ő Neve, azt kértük, hogy egyre inkább megszentelődjünk. Jóllehet magunkra öltöttük a keresztségi ruhát, utána is vétkezünk és elfordulunk Istentől. Most ebben az új kérésben hozzá fordulunk, mint a tékozló fiú, és bűnösnek valljuk magunkat előtte, mint a vámos. Kérésünk "gyónással" kezdődik, mellyel egyszerre valljuk meg nyomorúságunkat és az Ő irgalmasságát. Erős a reményünk, mert az Ő Fiában "van megváltásunk és bűneink bocsánata" (Kol 1,14). Megbocsátásának hatékony és biztos jelét Egyházának szentségeiben találjuk meg.

2840. Márpedig – és ez félelmetes dolog – az irgalmasság e folyama nem tud a szívünkbe hatolni, amíg meg nem bocsátunk azoknak, akik minket megbántottak. A szeretet, miként Krisztus Teste is, oszthatatlan: nem tudjuk szeretni Istent, akit nem látunk, ha a testvért és a nővért, akiket látunk, nem szeretjük. A szívünk, ha megtagadja a megbocsátást fivéreinktől és nővéreinktől, bezárul és keménysége áthatolhatatlanná teszi az Atya irgalmas szeretete számára; bűneink megváltásában szívünk megnyílik az Ő kegyelme előtt.

2841. Ez a kérés oly fontos, hogy az egyetlen, amire az Úr visszatér és amit a Hegyi Beszédben részletez. A Szövetség misztériumának e főbenjáró követelménye az ember számára lehetetlen. "Istennél azonban minden lehetséges" (Mt 19,26).

2842. Ez a "miképpen (=miként)" nemcsak itt fordul elő Jézus tanításában: "Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes" (Mt 5,48). "Legyetek irgalmasok, miként a ti Atyátok is irgalmas" (Lk 6,36). "Új parancsot adok nektek, szeressétek egymást, miként én szerettelek titeket" (Jn 13,34). Az Úr parancsának megtartása lehetetlen, ha az isteni példa kívülről történő utánzásáról van szó. Itt azonban a mi Istenünk szentségében, irgalmasságában és szeretetében eleven és a "szív mélyéből" fakadó részesedésről van szó. Egyedül a Lélek, akiből "élünk" (Gal 5,25), tud minket olyan érzületűekké tenni, mint amilyen Jézus Krisztusban volt. Így lehetővé válik a megbocsátás egysége, "megbocsátván

egymásnak, miként Isten is megbocsátott nekünk Krisztusban" (Ef 4,32).

2843. Így megelevenednek az Úr szavai a megbocsátásról, arról a szeretetről, mely mindvégig szeret. Az irgalmatlan szolga példabeszéde, mely megkoronázza az Úr tanítását az egyházi közösségről, e szavakkal végződik: "Ugyanígy tesz mennyei Atyám veletek, ha mindegyiktek meg nem bocsát teljes szívéből a testvérének". Ugyanis itt, a "szív mélyében" köttetik meg és oldatik föl minden. Nem áll hatalmunkban a bántást többé nem érezni és elfelejteni; de a szív, amely följánlja magát a Szentléleknek, a sebet együttérzéssé alakítja át, és megtisztítja az emlékezetet azáltal, hogy a bántást közbenjárásá változtatja.

2844. A keresztény ima elmegy az ellenségeknek való megbocsátásig. Mesteréhez hasonlónak téve átalakítja a tanítványt. A megbocsátás a keresztény imádság egyik csúcspontja; az imádság ajándékát csak az isteni részvéthez hasonló szívbe lehet befogadni. A megbocsátás azt is tanúsítja, hogy a szeretet a mi világunkban erősebb, mint a bűn. A tegnapi és a mai vértanúk ezt a tanúságot teszik Jézus mellett. A megbocsátás az Isten gyermekeinek Atyjukkal és az embereknek egymással való kiengesztelődésének alapvető föltétele.

2845. E lényegileg isteni megbocsátásnak nincs sem határa, sem mértéke. Amikor "bántásokról" van szó (Lk 11,4 szerint "bűnökről", Mt 6,12 szerint "adósságokról"), valójában valamennyien adósok vagyunk: "Ne tartoztok senkinek semmivel, csak azzal, hogy egymást szeressétek" (Róm 13,8). A Szentháromság közössége a forrása és mértéke minden kapcsolat igazságának. Az imádságban, elsősorban az Eucharisziában válik ez életté.

"Isten nem fogadja el az ellenségeskedő emberek áldozatát, és elküldi őket az oltártól, hogy előbb béküljenek ki testvérukkal, hogy utána békülékeny kéréseik Istennél is békét találjanak. Isten előtt a legnagyobb áldozat a békénk és testvéri egyetértésünk, és az Atya, a Fiú és a Szentlélek egységéből egyesült nép."

2.2.2. PÁPAI GONDOLATOK

FERENC PÁPA MISERICORDIAE VULTUS KEZDETŰ PÁPAI BULLÁJA

9. Az irgalmasságról szóló példabeszédekben Jézus kinyilatkoztatja Isten természetét. Olyan atyához hasonlítja, aki mindaddig fáradhatatlan, amíg irgalmassággal és együttérzéssel le nem győzi az ellenkezést és fel nem oldja a bűnt. Ismerjük ezeket a példabeszédeket, különösen hármát: az elveszett bárány, az elveszett drachma és a tékozló fiú történetét (vö. Lk 15,1-32). Ezekben a parabolákban Isten mindig úgy jelenik meg, mint akit öröm tölt el, főként amikor megbocsátást gyakorol. Megtalálhatjuk bennük az evangélium és a hitünk lényegét, mert az irgalmasságot mindent legyőző, a szívet szeretettel betöltő és megbocsátással vigasztaló erőként mutatják be.

Saját keresztény életmódunkra vonatkozóan egy másik példabeszédben is tanítást kapunk. Péter azon kérdésére, hogy vajon hányszor kell megbocsátanunk, Jézus azt válaszolja: „Mondom, hogy nem hétszer, hanem hetvenhétszer” (Mt 18,22), majd elmondja a „szívtelen szolga” példabeszédét. A szolga, amikor ura hatalmas összeggel számoltatta el, térdre állva könyörgött haladéért. De mindjárt utána találkozott egy szolgatársával, aki néhány dénárral tartozott neki. Az térdelve könyörgött irgalomért, de ő elutasította és börtönbe juttatta. Amikor mindez a gazda tudomására jutott, nagyon

megharagudott, maga elé idézte a szolgát, és azt mondta neki: „Nem kellett volna neked is megkönyörölnöd szolgatársadon, ahogyan én megkönyörültem rajtad” (Mt 18,33)? Majd így fejezte be Jézus: „Így tesz veletek mennyei Atyám is, ha nem bocsát meg mindegyitek szívből a testvérének” (Mt 18,35).

A fenti példabeszéd mindnyájunk számára mély tanulsággal bír. Jézus azt tanítja, hogy az irgalmasság nem pusztán az Atya cselekedete, hanem annak ismérve is, hogy kik az ő valódi gyermekei. Összegezve: arra kaptunk hivatást, hogy gyakoroljunk irgalmasságot, mert korábban irgalmasságot cselekedtek irántunk. A bűnbocsánat az irgalmas szeretet legnyilvánvalóbb kifejezése; nekünk, keresztényeknek pedig olyan kötelezettség, amely alól nem vonhatjuk ki magunkat. Gyakran milyen nehéznek tűnik a megbocsátás! Ám mégis ez az a gyöngye kezünkbe adott eszköz, amely nélkülözhetetlen a szív derűjének eléréséhez. A bosszú, a düh, az erőszak és a megtorlás elvetése a boldog élet elengedhetetlen feltétele. Halljuk meg tehát az Apostol buzdítását: „A nap ne nyugodjék le haragotok fölött” (Ef 4,26). És mindenekelőtt halljuk meg Jézus szavát, aki az irgalmasságot életeszménnyé, hitünk szempontjából pedig a hitelesség kritériumává tette: a „boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek” (Mt 5,7) az a boldogság, amelynek a Szentévből különösen is át kellene hatnia bennünket.

Mint tudjuk, a Szentírásban az irgalmasság kulcsfogalom annak kifejezésére, hogy Isten hogyan bánik velünk. Ő nem csupán beszél a szeretetéről, hanem láthatóvá és tapinthatóvá is teszi. A szeretet soha nem maradhat elvont kifejezés. Természete szerint konkrét élet: szándék, magatartás, érzület, mely a mindennapi tettekben mutatkozik meg. Isten irgalmassága az ő irántunk viselt felelőssége. Felelősnek érzi magát értünk, vagyis a javunkat akarja; boldognak, örvendezőnek és derűsnek kíván látni bennünket. A keresztény ember irgalmas szeretetének ugyanezen a hullámhosszon kell mozognia. Miként az Atya szeret, úgy szeretnek a gyermekek. Ahogyan ő irgalmas, úgy kell nekünk is irgalmasnak lennünk egymás iránt.

SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA DIVES IN MISERICORDIA KEZDETŰ ENCIKLIKÁJA

15. Jézus ezért tette prédikációinak is egyik fő témájává az irgalmat, hogy bemutassa a jelenvaló Istent, aki Atya, szeretet és irgalom. Amint más témakörökben is szokta, az irgalomról is „parabolákban”, példabeszédekben szól, mivel ez a kifejezési forma jobban föltárja a mondottak természetét. Elegendő emlékeznünk a tékozló fiú, az irgalmas szamaritánus, vagy a gonosz szolgapéldabeszédére. De ezeken kívül is számtalan helyet találunk Krisztus tanításában, melyek mindig új módon világítják meg a szeretetet és az irgalmat. Gondoljunk csak a jó pásztorra, aki elmegy, hogy megkeresse az eltévedt bárányt, vagy az asszonyra, aki fölforgatja a házat, hogy megtalálja elveszett drachmáját. Az evangélisták közül Lukács az, aki részletesen kibontja Krisztus tanításának e fejezetét, és ezzel kiérdemelte, hogy művét az „irgalmasság evangéliumának” nevezzük.

92. Krisztus ugyanis olyan erővel hangsúlyozza a megbocsátás szükségességét, hogy amikor Péter megkérdezi tőle, hogy vajon hányszor kell megbocsátania felebarátja bűnét, az Úr egy képletes számmal válaszol: „hetvenszer hétszer”, azt akarván ezzel kifejezni, hogy bárkinek és bármikor megbocsáthat. Az azonban nyilvánvaló, hogy ez a mérhetetlenül tág megbocsátás a legkevésbé sem akarja rombolni az igazságosság igaz követelményeit. A megbocsátásnak ugyanis a helyesen értett igazságosság a célja. Az

evangélium egyetlenegy helyén sem jelent engedékenységet a rosszal, a botránnyal, a jogtalansággal vagy a rágalmazással szemben. És ugyanez érvényes a megbocsátás forrására, az irgalomra is, hiszen a rossz jóvátétele, a botrány helyrehozása, a jogtalanság, a rágalmazás kiengesztelése minden egyes esetben föltétele a megbocsátásnak.

SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA RECONCILIATIO ET POENITENTIA KEZDETŰ
APOSTOLI BUZDÍTÁSA

26. A KATEKÉZIS

Azon a tág területen, melyen az Egyháznak a dialógus révén teljesítenie kell küldetését, a bűnbánat és a kiengesztelés lelkipásztori tevékenysége az Egyház tagjai felé fordul, elsősorban e két egymástól különböző de egymást kiegészítő valóságról szóló hitoktatással, melynek a szinódus atyái is nagy jelentőséget tulajdonítottak, és javaslataikban is kiemelték: a bűnbánatot és a kiengesztelődést. Elsőként tehát a katekézist kell alkalmazni.

Ennek a nagyon időszerű ajánlásnak a mélyén egy igen alapvető feltétel rejlik: a lelkipásztori szempont nem állhat szemben a tanítással, sem a pasztoráció nem tekinthet el a tanítás tartalmától, amelyből életet kap és erőt merít. Ha az Egyház „az igazság oszlopa és alapja”, s anyaként és tanítóként küldetett ebbe a világba, hogyan mellőzhetné az igazság tanítását, mely az élethez vezető utat mutatja?

Az Egyház pásztoraitól elsősorban a kiengesztelődésről szóló katekézist várnak. E katekézis csak azon a szentírási, különösen újszövetségi tanításon alapulhat, hogy a megváltó és kiengesztelő Jézus Krisztusban meg kell újítani a szövetséget Istennel; s hogy ennek fényében és e közösség és barátság kiszélesítéseként, ki kell békülni a felebaráttal még még akkor is, ha ezért az áldozatot meg kell szakítanunk. Jézus gyakran hangoztatja a testvéri kiengesztelődést, például amikor felhív, hogy annak, ki megütötte egyik arcunkat, tartsuk oda a másikat is, és aki elvette ruhánkat, adjuk oda köntösünket is. A megbocsátás parancsát még élesebben fejezi ki azzal, hogy mindenki olyan mértékben részesül bocsánatban, amilyen mértékkel ő bocsát meg másoknak; olyan bocsánatról van itt szó, mely az ellenségre is vonatkozik; olyan bocsánatról, mely hetvenszer hétszer, azaz minden korlátozás nélkül kötelez. Ilyen feltételek mellett csak az evangéliumi lelkület érvényesülhet, csak úgy jöhet létre kiengesztelődés az egyes személyek, családok, közösségek, népek és nemzetek között. A Szentírásnak a megbocsátásra vonatkozó kijelentéseiből természetesen eljutunk egy teológiailag meghatározott katekézishoz, mely felhasználhatja a pszichológia, a szociológia és a humán tudományok elemeit is, ha ezek alkalmasak arra, hogy megvilágítsanak egyes helyzeteket, problémákat, és így a hallgatókat vagy olvasókat konkrét döntésekre ösztönözzék.

Az Egyház papjaitól elvárjuk továbbá a bűnbánat katekéziséét. Kell, hogy ennek is a Szentírás legyen a forrása. Ez az üzenet a bűnbánatban mindenekelőtt a megtérés értékét hangsúlyozza. Ezzel a szóval próbáljuk fordítani a görög metanoia fogalmát, melynek jelentése a lelkület megváltoztatása, hogy Isten felé fordulhasson. Különben ez a két alapeleme a tékozló fiú történetének: a magába szállás és az elhatározás, hogy visszatér atyjához. A megtérés eme elsődleges lelkülete nélkül nincs kiengesztelődés. A katekézisben ezt konkrét fogalmakkal és megfelelő szavakkal kell szemléltetnünk, melyek

a különböző korosztályok, a különböző kulturális, etikai és szociális igényeknek megfelelnek.

Ez az első értéke a bűnbánatnak, amely egy másodikban folytatódik: a „megtérés” annyit is jelent mint „bűnbánat”. A metanoiának ezt a két jelentését látjuk abban az útmutatásban, melyet Jézus adott: „Ha testvéred... megbánja, bocsáss meg neki. Ha hétszer vétkezik is naponta ellened, és hétszer fordul hozzád azzal, hogy 'bánom', bocsáss meg neki.” A jó hitoktató megmutatja, hogy a bánat – ugyanúgy, mint a megtérés – távolról sem csak felületes érzés, hanem a lélek valóságos megváltozását jelenti.

A bűnbánat harmadik értéke abban a változásban jelentkezik, mely az előző magatartást – a megtérést és bánatot – külső jelekben is nyilvánítja: bűnbánatot tart a lélek. Ez jól felismerhető a metanoiában, ahogyan azt Jézus előfutára a szinoptikusok szövegében használja. A bűnbánattartással az egyensúly és harmónia, melyet a bűn romba döntött, visszaáll, ha ez az embernek áldozatába is kerül.

Olyan korban, mint amilyenben mi élünk, nagyon nehéz átfogó és jól alkalmazott katekézist adnunk a bűnbánatról, mert az uralkodó magatartás és gondolkodásmód nyíltan ellentétben áll a fentebb hangoztatott három értékkel. A ma emberének sokkal nehezebb – mint előzőleg bármikor – elismernie saját egyéni hibáit és olyan elhatározásra jutnia, hogy azokat felülvizsgálja és új útra térjen. Nehezebb esik kimondania: „sajnálom” avagy „fájlalom”. Ösztönösen és ellenállhatatlanul visszautasít mindent, aminek áldozati jellege van a bánat területén, mely az elkövetett bűn jóvátételére irányul. Itt szeretném hangsúlyozni, hogy az Egyház elégtételi fegyelme nem csekély kárára van a keresztények belső életének és az egyházi közösségnek. Bár az utóbbi időben könnyítettek rajta, sokat veszített kisugárzó erejéből. Gyakran csodálkoznak a nem keresztények, hogy Krisztus tanítványai mily csekély jelét adják a valódi bűnbánatnak. Magától értetődően, a keresztény bűnbánat csak akkor valódi, ha szeretetből és nem csupán félelemből fakad; ha komolyan törekszik arra, hogy a „régiből” megfeszítse, hogy Krisztus erejéből megszülethessen az „új ember”; ha Krisztust mint példaképet követi, ki, noha ártatlan volt, a szegénység és türelem útját választotta, a lemondását és – mondhatjuk – a bűnbánatát.

Az Egyház pásztoraitól továbbá elvárjuk – amint a szinódus is emlékeztet rá – a lelkiismeretről és annak formálásáról szóló oktatást. Ez is nagyon időszerű téma, ha fontolóra vesszük, hogy ez a benső szentély, a személyiség legbensőbb pontja, a lelkiismeret, mennyire ki van téve a mai kultúra támadásainak; mennyire meg van terhelve, próbára van téve, össze van zavarva és el van homályosítva. A lelkiismeretre vonatkozó okos hitoktatásra értékes útmutatást találhatunk az egyházatyáknál, a II. vatikáni zsinat teológiájában, különösen két dokumentumban: „Az egyház és a mai világ” és a „Vallásszabadságról” zsinati dokumentumokban. Ugyanígy VI. Pál pápa gyakran foglalkozott a lelkiismeret természetével és szerepével a mi életünkben. Az ő nyomát követve nem szalaszthatunk el semmiféle alkalmat, hogy ne szóljunk erről a nagyon fontos elemről, mely az ember nagyságát és méltóságát adja. Ez „az erkölcsi érzék képesít minket arra, hogy különbséget tudjunk tenni jó és rossz között... mintegy belső szem, a lélek meglátó ereje, mely lépteinket a jó útjára vezérel”. Ugyanakkor alá kell húznom a keresztény lelkiismeret kialakításának fontosságát, nehogy emberi személyiséget rombolóerővé váljék, hanem szentéllé, ahol Isten feltárja nekünk a valódi jót. A hívek elvárják az Egyház pásztoraitól, hogy a kiengesztelődés más fontos pontjairól is szóljanak:

– a bűntudatról, mely – mint már mondtuk – mai világunkban elsatnyult.

– a kísértésről és a kísértésekről: „maga Jézus Krisztus, az Isten Fia hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, a bűntől azonban ment maradt” akarta, hogy a Gonosz megkísértse, így akarta megmutatni, hogy miként Ő, tanítványai is ki vannak téve a kísértésnek, és azt is, milyen magatartást tanúsítsanak a kísértés idején. Annak, aki az Atyát kéri, hogy erején felül ne kísértessék és ne essék kísértésbe, annak, aki a bűnre való kísértésnek nem teszi ki magát, a kísértés ténye nem azt jelenti, hogy már vétkezett, hanem inkább alkalom a hűségben való növekedésre és a következetes életvitelre alázatosságban és éberségben.

– a böjtről, mely régi és újabb formáiban is a megtérés és a bűnbánat jele, továbbá a böjttel saját személyünkben meghalunk, hogy Krisztust, a keresztre feszítettet öltjük magunkra, és szolidárisak legyünk az éhezőkkel és szenvedőkkel.

– az alamizsnáról, mely a tényleges élő szeretet eszköze, amellyel megosztjuk azt, amink van, azokkal, akik a szegénység terhe alatt sínylődnek.

– a belső kapcsolatról, mely le tudja győzni a világ minden ellenzékét; Isten és az emberek között megvalósítja a barátságot, hiszen ez az Egyház eszkatologikus célja.

– a konkrét körülményekről, melyek között a kiengesztelődés megvalósulhat (a családban, a polgári társadalomban, a szocialista rendszerekben), és főként a négy kiengesztelődésben, melyek négy alapvető szakadást orvosolnak: kiengesztelődés Isten és ember között, önmagunkkal, testvéreinkkel és az egész teremtett világgal.

Az Egyház nem hagyhatja ki – anélkül hogy lényeges küldetéséhez tartozó tanítást súlyosan el ne torzítaná –, azt a négy témát melyeket a hagyományos egyházi szóhasználatban az ember végső dolgainak nevezünk: a halált, az ítéletet, a poklot és a paradicsomot. Egy olyan kultúrában, mely az embereket be akarja zárni többé-kevésbé sikeres földi életük kereteibe, az Egyház pásztoraitól megkívánják azt a tanítást, amely a hit erejével megnyitja és megvilágítja a halálon túli jövő életet. Túl a halál titokzatos kapuján kirajzolódik az örök boldogság, az Istennel való barátság, avagy a tőle való elszakadás büntetése. Csak ebben az eszkatologikus távlatban érthetjük meg a bűn igazi mértékét, és érez indíttatást az ember a bűnbánatra és a kiengesztelődésre.

A buzgó és találékony lelkipásztorok ne mulasszák el soha, hogy ráleljenek e hitoktatás széles skálájú, változatos lehetőségeire. Természetesen számítanak a kultúrák és a hitbeli képzettség különbségei. Ilyen alkalmat adnak: a Szentírás olvasása, a szentmisék, a többi szentségek szertartásai, sőt maga a körülmény is, amelyek között ezeket ünnepeljük. Erre a célra más lehetőségek is kihasználhatók: prédikáció, olvasmányok, viták, találkozások, hittani továbbképzések stb. – amint azt sok helyen csinálják. Itt különösen hangsúlyozzuk a régi missziós napokat, melyek a hitoktatásban oly jelentősek voltak. Ha ezeket napjaink igényéhez igazítanók, a hitbeli nevelésnek manapság is alkalmas eszközei lehetnének. Ez vonatkozik a bűnbánatra és a kiengesztelődésre is.

Tekintettel a megtérésen alapuló kiengesztelődés nagy jelentőségére az emberi kapcsolatokban, a társadalmi együttélés minden területén (a nemzetközi kapcsolatokat is beleértve), az Egyház tanításában nem nélkülözheti a szociális problémák feltárását sem. Elődeink időszerű és világos tanítása, különösen XIII. Leóé, kinek nevéhez a II. vatikáni zsinat *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúciójának nagyon sok megállapítása fűződik, továbbá több püspöki konferencia, mely saját országa különböző kérdéseire keresett

megoldást – ezek együttesen a tanítás széleskörű és jól megalapozott rendszerét adták az emberi társadalom sokrétű követelményeiről. Ez vonatkozik egyénekre, családokra, különböző területeken létesült csoportokra és egy olyan társadalom felépítésére, mely megfelel az erkölcsi törvénynek és a civilizáció alapkövetelményeinek.

Az Egyháznak ez az útmutatása természetesen Isten szavát tükrözi, mely szól az egyes ember jogairól és kötelezettségeiről, de a családról és a közösségről is. Továbbá szól a szabadság értékéről, az igazságosság dimenzióiról, a szeretet elsőségéről, az emberi személy méltóságáról, a közösség javáról, melyhez a politikának és a gazdasági életnek alkalmazkodnia kell. A tanítóhivatal szociális tanainak alapvető elvei (törvényei), melyek erősítik és feltárják az emberi értelem és a népek lelkiismeretének általános törvényeit, adják nagymértékben a szociális konfliktusok békés megoldásának és a mindenre kiterjedő kiengesztelődésnek a reményét.

2.3. LITURGIKUS NÉZŐPONT

2.3.1. AZ EVANGÉLIUMI SZAKASZ KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI A SZENTMISE SZERTARTÁSÁNAK EGYÉB SZÖVEGEIVEL

A mai *evangélium* (Mt 18,21-35) a megbocsátásról szól: Isten hozzánk való irgalmas, nagyvonalú megbocsátó jóságát úgy kell viszonznunk, hogy hasonlóképp fordulunk mi is embertársainkhoz („hetvenszer hétszer”).

A *kezdő könyörgés* azért imádkozik, hogy megérezzük az Úr irgalmas jóságát, hogy egész szívvel tudjuk őt szolgálni.

Az *olvasmány* Sirák fia könyvéből olvasható (Sir 27,30-28,7), amelyben szintén megjelenik a megbocsátás fontossága, és az evangéliumi szakasszal párhuzamba állítható gondolatmenetet mutat be: „aki más emberre konokul haragszik, hogy keres Istennél gyógyulást magának?” (Sir 28,3). Arra int, hogy az Istennel kötött szövetséget szem előtt tartva nézzük el mi magunk is a sértéseket, és gyűlölködés nélkül bocsássunk meg az ellenünk vétőknek.

A *válaszos zsoltár* (Zsolt 102, 1-2.3-4.8 és 10.12-13) Isten irgalmát énekli meg. Itt is megjelenik a buzdítás: „ne feledd, hogy hozzád milyen jó volt” [az Úr]. Isten nem bűneink és gonoszságaink szerint fizet vissza nekünk – ezért kell nekünk is így bánnunk másokkal, tanítja az evangélium példabeszéde.

A *szentlecke* (Róm 14,7-9) azt fejezi ki, hogy Istené vagyunk életünkben és halálunkban. Ennek fényében elmondhatjuk, hogy ha Istené vagyunk mindenestül, akkor éljünk és viselkedjünk hozzá méltó módon, ami meg kell, hogy mutakozzék az irgalomban is.

Az *egyetemes könyörgések* is a megbocsátást állítják a középpontba. Kérik, hogy Krisztus példájára mi is meg tudjunk bocsátani, s az irgalom és a megbocsátás örömhírét tovább is tudjuk adni. Kérik, hogy ne a bosszúállás, a sértődöttség és a viszály uralkodjék köztünk, hanem a megbocsátó szeretetteljes irgalom, mely által méltóvá válunk Istenhez és az ő irgalmasságához.

Az áldozás utáni könyörgés a gyümölcsöző szentségi hatásért imádkozik: „ne a mi ösztönös természetünk uralkodjék bennünk, hanem e szentség hatása irányítson minket mindenkor”.

2.3.2. LITURGIKUS ÉNEKEK

ÉNEKLŐ EGYHÁZ

Adj békét (592)

<http://nepenektar.hu/liturgia/224/intr/853/adj-beket-da-pacem>

GITÁROS ÉS TAIZEI ÉNEKEK

Dax: Fáj, hogy széthúz a világ

<http://daxdalok.hu/Dalok/IstenTenyeren1984.zip>

Pintér Béla: Homokba írva

<https://www.youtube.com/watch?v=v-fozo2vGGM>

Irgalmas Istenünk jóságát (Taize)

<https://www.youtube.com/watch?v=q6XsWoA2e10>

2.4. PEDAGÓGIAI NÉZŐPONT

2.4.1. EVANGÉLIUM TÉMÁJÁT FELDOLGOZÓ IRODALMI MŰVEK

Túrmezei Erzsébet: Mire van szüksége Jézus tanítványainak?

Tiszta szemre, úgy nézni és úgy látni,
Ahogyan Isten látja a világot.
Benne már az új teremtést csodálni,
Mit igéjével elrejtetten alkot.

Nyitott szívre: szeretni, átölelni
Világunk, mint Isten öleli át...
Mint Ő, mást elfogadni, felemelni...
M megbocsátani, mint Ő megbocsát.

Mesterükre! Egyedül Ő adhatja
a nyitott szemet, szívet, alázatot,
erőt a szolgálatra...
s gyümölcsöt teremni csak így lehet.

Balog Miklós: Dávid

Nagyobb volt, mint a gőgös Góliát...
Saulnál is, megnyerve sok csatát.
De legnagyobb, amikor megbocsát,
mikor legyőzi saját bosszúját,
legyőzve ezzel önző önmagát.

Lelkem, bár hatna ez a példa rád!

A megbocsátásról

A parton ültünk némán, néztük a folyót, ahogyan a sötétben úszó fényektől megcsillantak lágy hullámai....

Egyszer csak azt kérdezted:

– Mondd, te mindenkinek meg tudsz bocsátani?

Hirtelen ezernyi gondolat indult el bennem, mintha egy ajtót nyitottál volna ki ezzel a kérdéssel... Nem is szólaltam meg rögtön, annyira magával ragadott az egész...

– Elvileg igen. - mondtam később.

– És gyakorlatilag?

– Tudod, az ember érdekes teremtmény. Ragaszkodik még saját fájdalmához is. Görcsösen kapaszkodik belé... félti... mert mi lesz, ha elengedi...? Megszűnik valami... Azt már nem látja, hogy nemcsak önmagán segítene....

– De miért van így?

– Mert a fájdalom, a sértődöttség elhomályosítja a lényeket...

Egy léggömb volt a kezemben, fogtam, hogy el ne szálljon. Vigyáztam rá.... hisz tőled kaptam...

Néhány percnyi hallgatás után ismét megszólaltam:

– Figyelj csak a fájdalom is pont ilyen.... - mutattam a léggömbre.

– Milyen? - néztél rám kérdően.

– ...mint ez a léggömb. Ha elengedem, messzire száll, majd eltűnik.... s csak az emléke marad... de nem lesz már a kezemben. A fájdalommal is így vagyunk: nincs többé, ha egyszer elengedtük.

– És ez ennyire egyszerű?

– Nem - mosolyodtam el -, mert ragaszkodom hozzá... Nem akarom elengedni. Hiszen tőled kaptam... De később rá fogok jönni, hogy amíg fogom a zsineget, addig meggátol mindenben, ami teljes embert igényel... Addig csak az egyik kezemmel tudom megfogni a kezdet... megsimogatni az arcod ... de ez csak fél ... a félig-dolgok életképtelenek... És közben mozdulna a másik kéz is, de a léggömb...

Ekkor jön el a pillanat, amikor eldöntjük, melyik a fontosabb; mert a kettő egyszerre nem tud működni. Ha két kézzel akarlak téged, a zsineget el kell engednem... Én pedig szeretlek, és nem érdekel tovább a léggömb...

De sokan gyűjtögetik a fájdalmat, és képesek szinte belefulladásni, teljesen ellepi őket, ám elengedni nem akarnak egyet sem...

– Pedig minden könnyebb lenne... - mondtad, és szorosan hozzám bújtál, én két karommal átfontam a nyakad, s a léggömb elszállt...

2.5. KÉRDÉSEK AZ EVANGÉLIUMHOZ

– Hogyan bocsátok meg másoknak?

3. ORATIO – IMÁDSÁG

A szentmise első könyörgése

Urunk, mindenség teremtő és gondviselő Istene, tekints reánk és engedd megéreznünk irgalmas jóságodat, hogy egész szívvel szolgáljunk neked. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. Ámen.

Boldogasszony Iskolanővérek imája

Jézusunk a te életed az irgalom ajándékozása. Lehajolsz, gyógyítasz, felemelsz, új életet adsz feltételek nélkül. Arra tanítasz, hogy önzetlen, irgalmas szívvel éljünk, elfeledve minden tartozást. Csodálatos kincsel, a szabadság kincsével gazdagítasz minket. Add, hogy a megkötözöttség helyett a szabadság közvetítője lehessünk, amelyből élet fakad. Ámen.

4. CONTEMPLATIO – SZEMLÉLŐDÉS

Ha hallgat rád, megnyerted testvéredet (Mt 18,15-20)

(Forrás: Pixabay)

5. CONDIVISIO – MEGOSZTÁS

Örömhír megfogalmazása: Nekem ebben a szakaszban az az örömhírem, hogy...

– Az Úr velem is nagyon türelmes! Nekem is mindig megbocsát!

6. ACTIO – TETTEKRE VÁLTÁS

Tanúságtétel megfogalmazása: Az evangéliumi szakasz arra ösztönöz, hogy...

- A megbocsátás ott kezdődik, hogy a másokban felfedezem a testvéretem. Használjam így a „bocsánat/megbocsátok” kifejezéseket!

IMPRESSZUM

A *Lectio divina segédanyag* kiadványok elsődleges célja, hogy az imádságos bibliaolvasáshoz támpontokat adjanak. A segédanyagok felépítése a *lectio divina* módszer szerinti felosztást követi, egy kötetbe gyűjtve össze a bibliai szöveg megismerését segítő dokumentumok egy válogatását az evangéliumok római katolikus liturgia szerinti szakaszaihoz.

Lectio divina segédanyag, Évközi 24. vasárnap („A” év)
Borítófotó © Pixabay

A Biblia szövegének fordításait a következő forrásokból vettük át:

- liturgikus szöveg: igenaptar.katolikus.hu (utolsó letöltés 2020. szeptember 18.)
- a görög szöveget az SBLGNT (utolsó letöltés 2020. május 11.)
- latin fordítás: Vatikán online archívuma (utolsó letöltés 2020. május 14.)
- további magyar fordítások: szentiras.hu (utolsó letöltés 2020. május 12.)

Aranyszájú Szent János gondolatait a Catena Aurea német nyelvű kiadása alapján Asztalos Lívია fordította
Katolikus Egyház Katekizmusa: archiv.katolikus.hu/kek (utolsó letöltés 2020. május 15.)

Pápai gondolatok: regi.katolikus.hu (utolsó letöltés 2020. szeptember 14.)

Túrmezei Erzsébet: Mire van szüksége Jézus tanítványainak? –

<https://keresztvenversek.wordpress.com/tag/megbocsatas>

Balog Miklós: Dávid - <https://keresztvenversek.wordpress.com/tag/megbocsatas/>

Álom a megbocsátásról – https://velunkazisten.hu/small_story/Alom_a_megbocsatasrol

A *Lectio divina segédanyag* összeállításában a lectio divina munkacsoport működött közre, melynek vezetője Nyúl Viktor, egykori és jelenlegi tagjai pedig: Asztalos Gábor Tamás, Asztalos Lívία, Csonka Laura, Endrédi Melinda, Geiszelhardt Sára, Görföl Tibor, Haász Rebeka Anna, Fazekas Zsófia, Hegyi László, Járai Ferenc, Máté Mária Magdolna Teréz nővér, Mohay Réka, Molnár Dzszenifer, Nyúlné Révfalvi Ildikó, Rác Dávid, Rác Édua Anna, Révai László, Roszkopf Rita, Sárszegi Judit, Szabóné Nagy Katalin, Szily Boglárka, Vermes Nikolett.

Ezen kiadvány tartalma szerzői jogi védelem alatt áll. A szerzői jogok tulajdonosai a fentebb említett esetekben az ott megjelölt jogtulajdonosok, külön meg nem jelölt esetekben a Pécsi Egyházmegye. Hitbuzgalmi és lelkipásztori célra a kiadvány anyaga szabadon felhasználható.

Kiadja a Pécsi Egyházmegye, 2023

7621 Pécs, Dóm tér 2.

E-levelel: lectio.divina@pecs.egyhazmegye.hu

Honlap: lectiodivina.hu